
**Turizm və əlaqəli xidmətlər —
Talassoterapiya — Xidmət tələbləri**

**Tourism and related services —
Thalassotherapy — Service
requirements**

LAYIHƏ

Bu standart Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutunun icazəsi olmadan tam və ya hissə-hissə yenidən çap oluna, çoxaldıla və yayıla bilməz

Elçin İsaqzadə küç., 7-ci köndələn

Telefon: +994125149308

Email: office@azstand.gov.az

MÜQƏDDİMƏ

1. Bu standart “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ tərəfindən işlənib hazırlanıb və “Turizm və əlaqədar xidmətlər” standartlaşdırma üzrə Texniki Komitə (AZSTAND/TK 06) tərəfindən təqdim edilib.

2. “Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu” PHŞ-nin “____” _____ 2022-ci il tarixli _____ sayılı Qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

3. Qüvvəyə minmə tarixi “____” _____ 2022-ci il.

4. Bu standart beynəlxalq standart ISO 17680:2015 ilə eynidir (İDT).
This standart is identical (İDT) to the international standard ISO 17680:2015.

5. İlk dəfə tətbiq edilir.

6. Dövlət standartında müəyyən edilən tələblərin beynəlxalq standartlara, norma, qayda və tövsiyələrə və digər dövlətlərin müvafiq mütərəqqi milli standartlarına, elm, texnika və texnologiyanın müasir nailiyyətlərinə əsaslanmasını müəyyən etmək üçün standartın ilkin yoxlama müddəti 2023-cü il, dövrü yoxlama müddəti 1 ildir.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	12
Giriş	13
1 Tətbiq sahəsi	14
2 Termin və təriflər	14
3 Obyektlər və avadanlıqlar	16
3.1 Obyektlər.....	16
3.1.1 Ümumi.....	16
3.1.2 Ümumi xidmət əraziləri.....	17
3.1.3 Texniki sahə	18
3.1.4 Qulluq əraziləri	18
3.1.5 İşçi heyəti üçün şərait.....	20
3.2 Avadanlıq	20
3.2.1 İşıqlandırma və havalandırma	20
3.2.2 İstilik və kondisioner sistemləri	20
3.2.3 Tullantı dəniz sularının təmizlənməsi üçün avadanlıq	20
3.2.4 İçməli su təchizatı.....	21
4 İşçi tələbləri	21
4.1 Ümumi tələblər.....	21
4.2 Kvalifikasiyalar	21
4.2.1 Ümumi.....	21
4.2.2 Tibb və orta tibb işçiləri.....	21
4.2.3 Texniki heyət.....	22
4.2.4 İnzibati heyət.....	22
4.2.5 Digər işçilər	22
4.3 Təlim	22
5 Qulluq elementləri: Xammal	22
5.1 Dəniz suyu	23
5.1.1 Su qəbulu	23
5.1.2 Daşınma və saxlanma.....	23
5.1.3 Müxtəlif stansiyalarda istifadə	23
5.2 Dəniz yosunu və dəniz palçığı	24
5.2.1 Ümumi tələblər	24
5.2.2 Dəniz yosunlarından istifadə və saxlanma şəraiti.....	24
5.2.3 Dəniz palçıqlarından istifadə	24
5.2.4 Məhsulun keyfiyyətinə nəzarət.....	24
5.2.5 İstifadə olunmuş məhsulların izlənməsi.....	25
6 Gigiyena sistemi	25
6.1 Ümumi tələblər.....	25
6.2 Talassoterapiya mərkəzinə giriş.....	26
6.3 Xammalın keyfiyyətinə nəzarət	27
6.3.1 Ümumi.....	27
6.3.2 Dəniz suyu	27
6.3.3 Dəniz yosunları və dəniz palçığı.....	28
6.4 Avadanlıqlara texniki qulluq	29

6.5 Qulluq və təmizlik	29
6.5.1 Ümumi.....	29
6.5.2 Təmizləmə və dezinfeksiya planı	30
6.5.3 Səmərəliliyin monitorinqi	30
6.5.4 Tullantıların idarə edilməsi	30
6.6 Camaşırxananın idarə edilməsi.....	31
6.6.1 Yenidən istifadə edilə bilən camaşırxana	31
6.6.2 Birdəfəlik camaşır və ya kağız.....	31
6.7 Heyət.....	31
7 Müştərilərə xidmətlər	31
7.1 Ümumi.....	32
7.2 Məlumat	32
7.3 İddialar	33
8 Dəstək prosesləri.....	33
8.1 Kommersiyalaşdırma	33
8.2 Dizayn və inkişaf	33
8.3 Ətraf mühit siyasəti	33
8.3.1 Ümumi tələblər	33
8.3.2 Enerji istehlakı	34
8.3.3 Resursların istehlakı	34
8.3.4 Çirklənmənin azaldılması və idarə edilməsi	34
9 Özünə nəzarət.....	34
Əlavə A (məcburi) Talassoterapiyada istifadə edilən dəniz suyuna tətbiq edilən mikrobioloji meyarlara aid cədvəl	36
Əlavə B (məcburi) İstifadə olunan dəniz suyunun fiziki-kimyəvi və toksikoloji parametrlərinin standartları və məqbul hədləri ilə bağlı cədvəllər.....	37
Əlavə C (məlumat üçün) Dəniz suyunun orta tərkibi.....	39
Bibliografiya.....	41

Ön söz

Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı (ISO) milli standartlaşdırma orqanlarının (ISO-nun üzv orqanları) ümumdünya federasiyasıdır. Beynəlxalq standartların hazırlanması işi adətən ISO-nun texniki komitələri vasitəsilə həyata keçirilir. Texniki komitənin yaradılma məqsədini təşkil edən predmetdə maraqlı olan hər bir üzv orqan həmin komitədə təmsil olunmaq hüququna malikdir. Bu işdə ISO ilə əlaqələndirmə şəraitində, beynəlxalq təşkilatlar, həmçinin hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları da iştirak edir. ISO bütün elektrotexniki standartlaşdırma məsələlərində Beynəlxalq Elektrotexnika Komissiyası (IEC) ilə yaxından əməkdaşlıq edir.

Bu sənədi hazırlamaq üçün istifadə olunan və onun sonrakı saxlanması üçün nəzərdə tutulan prosedurlar ISO/IEC Direktivlərinin 1-ci hissəsində təsvir edilir. Müxtəlif növ ISO sənədləri üçün tələb olunan fərqli təsdiq meyarları xüsusilə qeyd edilməlidir. Bu sənəd ISO/IEC Direktivlərinin 2-ci hissəsinin redaksiya qaydalarına uyğun olaraq tərtib olunub (bax: www.iso.org/directives).

Bu sənədin bəzi elementlərinin patent hüquqlarının predmeti ola biləcəyi ehtimalına diqqət yetirilir. ISO bu cür patent hüquqlarının hər hansı birinin və ya hamısının müəyyən edilməsinə görə məsuliyyət daşımır. Sənədin hazırlanması zamanı müəyyən edilmiş hər hansı patent hüquqlarının təfərrüatları "Giriş" bölməsində və/yaxud ISO-nun daxil olmuş patent bəyannamələrinin siyahısında təqdim olunacaq (bax: www.iso.org/patents).

Bu sənəddə istifadə edilən hər hansı ticarət adı istifadəçilərin rahatlığı üçün verilən informasiyadır və onun dəstəkləndiyini ehtiva etmir.

Standartların könüllü xarakteri, uyğunluğun qiymətləndirilməsi ilə bağlı ISO-nun xüsusi termin və ifadələrinin mənasına dair izahat, eləcə də Ümumdünya Ticarət Təşkilatının (ÜTT) Ticarətə Texniki Maneələr Sazişində əksini tapan prinsiplərə ISO-nun sadıqlıyı haqqında məlumat üçün aşağıdakı keçidə daxil ola bilərsiniz: <https://www.iso.org/foreword-supplementary-information.html>.

Bu sənədə cavabdeh ISO/TC 228 "Turizm və əlaqədar xidmətlər" texniki komitəsidir.

Giriş

Talassoterapiya yunanca “dəniz” sözündən götürülmüşdür və dənizin faydalı xüsusiyyətlərindən (buraya sahil iqlimi, dəniz suyu, dəniz palçığı, dəniz yosunu, qum və dənizdən çıxarılan digər maddələr daxildir) profilaktik və bərpaedici məqsədlə tibbi istifadəni nəzərdə tutur.

Dəniz suyunun müalicəvi xüsusiyyətləri və dənizkənarı iqlim Roma dövründən müalicəvi məqsədlər üçün istifadə edilmişdir; Bu gün talassoterapiya həm də sağlamlığa əsl yardım kimi qəbul edilir.

Enerjini bərpa etmək, özünə qulluq etmək və stressi azaltmaqla yanaşı, talassoterapiya bədən və ruhla harmoniya tapmağa, həmçinin müəyyən bir problemi həll etməyə kömək edir, məsələn: əzələ tonusu, yuxu pozğunluğu, qan dövranı, artrit, klimakterik və ya tənəffüs sistemi ilə bağlı problemlər.

Talassoterapiya xeyli sayda paketlərlə təqdim olunur: palçıq və dəniz suyu vannaları, sualtı duşlar, hidromasaj, aromaterapiya, inhalyasiya və içmə, dəniz yosunu və palçıq sarğıları. Bütün bunlar bədənizi su pərisi kimi rahat hiss etməyə kömək etmək üçün mövcuddur.

Müalicənin uğurlu olması üçün təlim keçmiş mütəxəssislərdən məsləhət almaq vacibdir və bu standartın məqsədi talassoterapiya mərkəzlərində daim tibbi rəylə dəstəklənən sağlamlıq müalicələri ilə keyfiyyətli xidmətlərin təmin edilməsidir.

Qüvvəyə minmə tarixi “ ____ ” _____ 2022-ci il

1 Tətbiq sahəsi

Bu sənəd dəniz mühitinin faydalı təsirlərindən müalicəvi və ya profilaktik məqsədlərlə istifadə edən talassoterapiya mərkəzlərində xidmətlərin göstərilməsi üçün tələbləri müəyyən edir.

- Müştərinin gizli və açıq ehtiyaclarına cavab verən keyfiyyətli xidmətlərin göstərilməsi,
- Talassoterapiya konsepsiyasından hörmətlə istifadə edilməsi,
- Xüsusilə, müştərilərin gigiyena və təhlükəsizlik prinsiplərinin və
- rahatlığının təmin edilməsi məqsədlərini əhatə edir.

Bu sənəd nə talassoterapiyanın müalicəvi faydalarına, nə də həkim peşəsinə uyğun həllərə aid deyil.

Bu sənəd yaşayış və iaşə xidmətlərinə şamil edilmir.

Gigiyena, sağlamlıq, istehlakçılar və işçilərlə bağlı bütün milli qanuni öhdəliklərin talassoterapiya mərkəzi tərəfindən yerinə yetirilməli olduğu aydın olur.

2 Termin və təriflər

Bu sənədin məqsədləri üçün aşağıdakı terminlər və təriflər tətbiq edilir.

2.1

Vanna

Ağrıların aradan qaldırılması və rahatlama effektləri üçün bədənin dəniz suyuna batırılması

Qeyd - Vanna müştərinin sağlamlıq vəziyyətindən və həkimin göstərişindən asılı olaraq periferik periferik damarların genişlənməsinə və ya daralmasına səbəb ola bilər.

2.2

müştəri

talassoterapiya mərkəzinin xidmətlərini alan müştəri

2.3

kosmetik məhsul

tərkibində mikronlaşdırılmış dəniz yosunu və ya talassoterapiya xidmətlərində istifadə edilən dəniz yosunu ekstraktları olan hər hansı bir preparat

2.4 hidroterapevt

talassoterapiya və/və ya hidroterapiya üzrə fizioterapevt və texnik tərəfindən həyata keçirilən tibbi masajlar və xüsusi yenidən hazırlıq işləri istisna olmaqla, həkim tərəfindən təyin edilmiş qulluq xidmətlərinin tətbiqi və göstərilməsi üzrə məsul şəxs

2.5 dəniz palçığı

allüvium, planktonlar, dəniz yosunu, minerallar və mikroelementlərin qarışığından ibarət təbii çöküntü lilin kataplazması

2.6 masaj

rahatlamaq, stressi aradan qaldırmaq, əzələlərin və bədənin tonusunu artırmaq üçün bədənin bəzi və ya bütün hissələrində əl ilə (manual) hərəkət

2.7 fizioterapevt

masajdan əlavə yenidən hazırlıq işlərini yerinə yetirmək üçün tələb olunan məsul texnik

2.8 dəniz suyu

dənizdən və ya okeandan gələn duzlu su

2.9 dəniz yosunu

tərkibində yüksək həddə mineral və mikroelementlər olan dəniz bitkiləri

2.10 talassoterapevt

masaj və hidroterapiya qulluq əməliyyatlarını yerinə yetirə bilən talassoterapiya, hidroterapiya və spa müalicəsi üzrə texnik

2.11 talassoterapiya

dəniz suyundan və dəniz mühitindən birbaşa çıxarılan maddələrdən istifadə etməklə, dəniz ərazisində, tibb işçisinin nəzarəti altında, rifahı və sağlamlığı möhkəmləndirən terapevtik və/və ya profilaktik müalicə

Qeyd - Dəniz elementləri, dəniz suyu, dəniz yosunu, dəniz palçığı, qum və dəniz mühitindən birbaşa çıxarılan hər hansı digər maddələrin birləşməsindən istifadə edilə bilər.

2.12 terapevtik qulluq

müştərilərin sağlamlığına və təhlükəsizliyinə hörmətlə yanaşaraq, istirahətini, rahatlığını, sağlamlığını və bir çox sağlamlıq problemlərinin qarşısının alınmasını və ya müalicəsini təmin etmək üçün həkim tərəfindən təyin olunan hər hansı məcburi xidmət

3 Obyektlər və avadanlıqlar

3.1 Obyektlər

3.1.1 Ümumi

Talassoterapiya mərkəzi istifadə olunan dəniz suyunun təsirini nəzərə almaqla sağlam təbii mühitdə yerləşməsinə təmin etmək üçün milli qanunvericiliyə uyğun olaraq ekoloji tədqiqat işləyib hazırlamalıdır.

Tədqiqat aşağıdakı meyarları əhatə etməlidir:

- havanın təzyiqi;
- küləyin gücü və istiqaməti;
- temperatur (maksimum və minimum);
- yağıntının miqdarı;
- fauna və flora (su və torpaq);
- gün ərzində günəşli saatların sayı;
- səs-küy və çirklənmə;
- barometrik tədqiqat;
- istifadə olunmuş dəniz suyundan imtina;
- dəniz suyunun qəbulu (bax Əlavə A ,Əlavə B , və Əlavə C).

Obyektlərin dizaynı təklif olunan xidmətlərin müxtəlifliyini saxlamaqla, müştəri axınının pik həddi zamanı bu standartda göstərilən keyfiyyət səviyyələrinə uyğun xidmətlərin göstərilməsini təmin etməlidir.

Materialların seçimi dəniz suyundan istifadə edilən mühitin aqressivliyinə, xüsusən də metallara, həmçinin təmizləyici və dezinfeksiyaedici maddələrin istifadəsinə xüsusi uyğunlaşdırılmalıdır.

Talassoterapiya mərkəzinin müəssisələri sahil zolağından maksimum 1000 m aralıda, sağlam təbii mühitdə və çirklənməmiş su zonasında (çirklənməmiş suyu olan ərazidə) yerləşdirilməlidir.

İctimaiyyətə açıq olan bütün obyektlər əlilliyi olan insanların ehtiyaclarını ödəmək üçün hazırlanmalıdır.

Talassoterapiya mərkəzi öz obyektlərinin yerləşdirmə imkanlarını yaratmalı və diqqətdə saxlamalıdır.

3.1.2 Ümumi xidmət əraziləri

3.1.2.1 Qəbul

Talassoterapiya mərkəzində qəbul bütün digər ərazilərdən asılı olmayan ərazidə və talassoterapiya mərkəzinin yerləşdirmə imkanlarına uyğun olmalıdır.

Qəbul otağı, o cümlədən gözləmə zonası aşağıdakı tələblərə və tövsiyələrə cavab verməli və nəzərə alınmalıdır:

- Qəbul ərazisi və qulluq ərazisinə giriş kifayət qədər işıqlandırılmalı və yaxşı işarələnməlidir;
- Hidroterapiya xidmətlərindən istifadə edən müştərilər üçün yerlər (qəbul-qeydiyyat, nəzarətçi otağı kassa və s.) fərqləndirildikdə, onlar aydın şəkildə müəyyən edilməlidir;
- Qəbul-qeydiyyat ərazisi işçilər üçün uyğun olmalıdır;
- Qulluq ərazisinə giriş ərazisi müalicə ərazisinə birbaşa çıxışı təmin edən maneələr olmadan, yaxşı təmizlənmiş və işıqlandırılmış şəraitdə olmalıdır;
- Müalicələrin rəsmi qiymətlərinin siyahısı milli qanunvericiliyə uyğun olaraq müştərilərin daha çox istifadə etdiyi dillərdə qəbul masasında olmalıdır;
- Qəbul-qeydiyyat ərazisi müxtəlif ödəniş formaları göstərilməlidir;
- Qəbul-qeydiyyat ərazisi ən azı müalicə prosedurlarının aparıldığı saatlarda açıq olmalıdır;
- Müştərinin qeydiyyatı elektron vasitələrlə aparılmalıdır.

3.1.2.2 İnzibati idarələr

Talassoterapiya mərkəzlərində tibb məntəqələri və idarəetmə kabinetləri olmalıdır.

3.1.2.3 Soyunub-geyinmə otağı

Soyunub-geyinmə otaqlarının dizaynı kişilər və qadınlar üçün ayrı-ayrılıqda dəyişmək imkanı təqdim etməlidir. Mümkün olduqda, gigiyenik səbəblərə görə, soyunub-geyinmə otaqlarına qəbul-qeydiyyat və qulluq ərazisinə çıxış olmalıdır. Döşəmə və divarlar yuyula bilən sürüşməyən və məsaməsiz materiallarla örtülməlidir.

Soyunub-geyinmə otaqları duş kabinaları ilə təchiz edilməli və talassoterapiya mərkəzinin imkanlarına uyğunlaşdırılmalıdır.

3.1.2.4 Sanitariya qurğuları

Sanitariya qurğularının sayı yerləşdirmə qabiliyyətinə uyğun olmalıdır. Onlar müxtəlif qulluq bölmələrində yerləşdirilməlidir.

3.1.3 Texniki sahə

Burada nasos stansiyası, həmçinin istilik enerjisinin bərpası üçün qazanxana və çənlər yerləşir.

İsti, soyuq, dəniz və sanitariya su üçün boru kəmərləri fərqləndirilməlidir. Bunun üçün işarələrdən, məsələn, adi rənglərdən istifadə etmək tövsiyə olunur. Həmçinin avadanlığın üzərindəki hər hansı yazılı təlimatın ölkənin dilinə uyğunlaşdırılmasını təmin etmək tövsiyə olunur.

Texniki ərazi işçi heyəti tərəfindən hər zaman maneəsiz əlçatan olmalı və içəridə nizam-intizam saxlanılmalıdır.

Texniki ərazi yarasız əşyaların saxlanması üçün istifadə edilməməlidir.

Texniki avadanlıq üçün avtomatik idarəetmə sisteminin olması tövsiyə olunur.

Texniki ərazi işçi heyəti üçün ayrılıb və işarə ilə aydın şəkildə qeyd edilməlidir.

3.1.4 Qulluq əraziləri

3.1.4.1 Ümumi

Qulluq əraziləri qulluq əməliyyatlarının icrası üçün ayrılmış ərazilərdir.

Qulluq əraziləri müştərilərin tələb edə biləcəyi bütün növ qayğı xidmətlərini bir araya gətirən bir neçə kabinetdən ibarət olan qayğı bölmələrində qurulmalıdır. Soyunma, qulluq əməliyyatları və geyinmə eyni otaqda və ya bitişik otaqlarda aparılmalıdır.

Qulluq ərazilərində bataqlıqların quru zonadan ayrılması təmin edilməlidir.

3.1.4.2 Tibb bölməsi

Tibb bölməsinə bir neçə ofis daxil ola bilər. Tibb kabinetinin tualeti və ona yaxın sanitariya qovşağı olmalıdır.

Tibbi ofis müştərinin məxfiliyini təmin etməlidir.

Tematik bölmə hidroterapiyadan keçən müştərilərin müayinəsi üçün istifadə olunacaq lazımi əlaqəli alətlər dəsti ilə təchiz olunmalıdır.

3.1.4.3 İlk yardım otağı

Talassoterapiya mərkəzlərində kiçik tibbi yardım əməliyyatları üçün sahənin olması tövsiyə olunur. Bütün avadanlıq yuyula bilən və asan dezinfeksiya olunan materiallardan hazırlanmalıdır.

3.1.4.4 Quru ərazilər

Quru ərazilər fərdi qulluq ərazilərindən və/və ya ümumi qulluq ərazilərindən ibarət olmalıdır:

- fərdi müalicə: müalicə otaqları;
- ümumi qulluq ərazisi, o cümlədən müalicə otaqları, istirahət yerləri və şezlonqlar;
- gözləmə ərazisi.

İsidilmiş istirahət zonası quru ərazidə yerləşdirilməlidir. Müalicə seanslarından sonra müştərilərin istirahəti üçün divanlarla təchiz olunmalıdır. İstirahət, quru masaj və ya sarğı bantlarının tətbiqi üçün istifadə edilən çarpayılar qulluq kabinələrinin yaxınlığında quraşdırılmalıdır. Xoş bir mühit yaratmağa kömək edən texnikalardan istifadə etmək tövsiyə olunur.

3.1.4.5 Rütubətli ərazilər

Rütubətli ərazilər fərdi qulluq ərazilərindən və/və ya ümumi qulluq ərazilərindən ibarət olmalıdır:

- fərdi müalicə otaqları;
- ümumi müalicə otaqları, hovuzlar, istirahət yerləri və gündüz çarpayıları;
- gözləmə ərazisi.

Rütubətli ərazilər dəniz suyunun və dəniz məhsullarının istifadə olunduğu yerlərdir.

Rütubətli yerlərdə, xüsusilə də hovuzlarda və müalicə (şarko) duşlarında, zərurət yarandıqda təhlükəsizlik məqsədi ilə tutacaqlar olmalıdır.

Rütubətli ərazilər üçün səkilər sürüşməyə qarşı və məsaməli olmayan standartlara uyğun və yaxşı vəziyyətdə olmalıdır. Arxa-arxaya xalçalar və ya eyni tipli digər materiallar, eləcə də taxta lövhələr dəniz suyuna davamlı olmalıdır və sürüşmənin qarşısını almalıdır.

Rütubətli ərazi müalicə duşları, vannalar, dəsmallar və hovuzlardan ibarət olmalıdır.

3.1.4.6 Hovuzlar

Hovuzlar müştərilərə xidmət və hərəkəti asanlaşdırmaq üçün arzu olunan təsnifatlara uyğunlaşdırılmalı və əks hidravliklik prinsipi ilə işləməlidir (altdan su qəbulu və səthdən boşalma).

Hovuzların ölçüsü qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olmalıdır. Suyun maksimal hündürlüyü 1,40 m və ya daha dərin olarsa, işçi heyətin nəzarəti altında olmalıdır. İstənilən halda suyun dərinliyini və temperaturunu göstərən işarə olmalıdır.

Hovuzlara girişdə kifayət qədər isti su ilə təchiz olunmuş duş kabinələri quraşdırılmalıdır. Müllicə otaqlarında tualet olmalıdır.

Hovuzlarda xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanlar üçün hovuzla girərkən panduslar və ya pilləkənlər olmalıdır.

3.1.4.7 Əlavə ərazilər

Talassoterapiya mərkəzində müxtəlif istəyə bağlı ərazilər olmalıdır, məsələn:

- çay otağı;
- (vitamin) bar;
- idman zalı;
- mağaza.

3.1.5 İşçi heyəti üçün şərait

Talassoterapiya mərkəzində sanitariya qovşaqları və işçilər üçün soyunub-geyinmə otaqları olmalıdır.

3.2 Avadanlıq

3.2.1 İşıqlandırma və havalandırma

Mümkün olduqda, işıqlandırma təbii şəkildə təmin edilməlidir. Əlavə işıqlandırma zamanı suyun səthində əksi azaltmaq üçün dolaylı işıqlandırma olmalıdır.

Obyektlərin (binaların) ventilyasiyası müəyyən bir otaqda havanın yenilənməsi, sirkulyasiyası və təmizlənməsinə imkan verən qurğulardan ibarət hava dövrləri vasitəsilə təmin edilməlidir. Havalandırma sistemi hava kanalları və ya xarici çıxışlar (qapılar, pəncərələr və ya digər) vasitəsilə təbii ventilyasiya zamanı təmiz otaqlardan daha az təmiz otaqlara havanın eksklüziv dövriyyəsinə təmin etməlidir.

3.2.2 İstilik və kondisioner sistemləri

İstilik və kondisioner sistemləri elə olmalıdır ki, quru ərazilər üçün temperatur 18 °C ilə 25 °C arasında saxlanmalı, gözləmə və keçid yerləri üçün isə 18 °C-dən aşağı olmamalıdır.

Hər bir quru kabinədə fərdi temperatur nəzarətinin olması çox tövsiyə olunur.

3.2.3 Tullantı dəniz sularının təmizlənməsi üçün avadanlıq

Talassoterapiya mərkəzində tullantı suların dənizə qaytarılmamışdan əvvəl təmizlənməsi üçün xüsusi avadanlıq olmalıdır.

Dəniz suyunun təkrar istifadəsinə icazə verilmir.

3.2.4 İcməli su təchizatı

İcməli suyun (kran suyu) təchizatı və nəqli qüvvədə olan milli qanunvericiliyə uyğun olmalıdır.

4 İşçi heyətə tələblər

4.1 Ümumi tələblər

Talassoterapiya mərkəzində işləyən işçi heyəti hər növbədə bu sənədə uyğun keyfiyyətli xidmət göstərilməsini təmin etməlidir.

İşçilərin sayı müştərilərin və kabinlərin sayına uyğun olaraq müəyyən edilir.

Bütün işçilər heç bir yoluxucu xəstəliklərin olmadığını sübut etmək üçün vaxtaşırı tibbi müayinədən keçməlidirlər.

4.2 Kvalifikasiyalar

4.2.1 Ümumi

Talassoterapiya mərkəzi menecer tərəfindən idarə olunur. Menecer həkim deyilsə, ona bütün tibbi əməliyyatlara nəzarət etməli olan həkim və texniki menecer kömək etməlidir.

Bundan əlavə, talassoterapiya mərkəzində göstərilən xidmətlər üzrə ixtisaslaşmış kifayət qədər təcrübəli kadrlar olmalıdır.

Talassoterapiya işçiləri (personalı) ad və vəzifə ilə müəyyən edilməlidir.

4.2.2 Tibb və orta tibb işçiləri

Tibb və orta tibb işçilərinə aşağıdakılar daxildir:

- Həkim,
- Fizioterapevt,
- Talassoterapist,
- Hidroterapevt və
- Gigiyena mütəxəssisi.

Heyətdə tibb bacısı, dietoloq və sofroloqun (psixoloq) olması tövsiyə olunur.

Tədris və masaj seansları fizioterapevt tərəfindən aparılmalıdır.

4.2.3 Texniki heyət

Talassoterapiya mərkəzi texniki xidmət əməliyyatları və xüsusən də suyun emalı əməliyyatları üçün lazımi ixtisaslı kadrlardan istifadə etməlidir. Təmir işləri mühəndisin rəhbərliyi altında aparılmalıdır.

Texniki əraziyə cavabdeh olan heyət hər hansı bir anormalıq aşkar edilən kimi müvafiq tədbirlər görməlidir.

Hər hansı bir texniki problemi qiymətləndirmək və müalicəyə başlamaq üçün məsuliyyət daşıyan bir növbətçinin olması tövsiyə olunur.

4.2.4 İnzibati heyət

Qəbul məntəqəsinin işçiləri talassoterapiya mərkəzinin təklif etdiyi xidmətləri bilməli, ünsiyyət bacarıqları nümayiş etdirməli və satış texnikası üzrə təlim keçmiş olmalıdır. Qəbul ərazisindəki işçilərin müştərilərin daha çox istifadə etdiyi dilləri bilməsi tövsiyə olunur.

Qəbul heyəti bütün müştərilərə fərdi xidmət göstərməyə çalışmalıdır.

Talassoterapiya mərkəzi aşağıdakı vəzifələrə cavabdeh olan şəxsləri müəyyən etməlidir: köməkçi menecer, sifariş üzrə məsul şəxs və satış meneceri.

4.2.5 Digər işçilər

Talassoterapiya mərkəzi təmizlik və camaşırxana xidmətlərini daxili və ya subpodratlı işçilərlə təmin etməlidir.

4.3 Təlim

Talassoterapiya mərkəzi bütün işçilər üçün illik təlim proqramı tərtib etməlidir. Proqram gigiyena və təhlükəsizlik məsələlərinə xüsusi diqqət yetirməklə talassoterapiya mərkəzi tərəfindən göstərilən bütün xidmətləri əhatə etməlidir. Təlim proqramı xarici mütəxəssislər tərəfindən tədris edilməlidir.

Təlim qeydə alınmalı, qiymətləndirilməli və həyata keçirilməlidir.

Qulluq müalicəsini həyata keçirən işçilər müalicə proqramlarına uyğun olaraq talassoterapiya mərkəzinin təklif etdiyi müxtəlif xidmətlərdə təlim keçməli və hazır olmalıdırlar.

Fövqəladə hallar üçün təlim və əsas həyat dəstəyi təlimi məcburidir.

5 Qulluq elementləri: Xammal

5.1 Dəniz suyu

Dəniz suyunun dörd əsas təsiri var: keyfiyyət baxımından qan plazmasına yaxın tərkibinə görə bioloji təsir, su altında qalan cisimlərin çəkisini azaldan Arximed təkanının təsiri ilə yaranan mexaniki təsir və venoz pozğunluqlarda təsirli olan temperaturun tətbiqindəki dəyişikliklər səbəbindən termal təsir. Həmçinin dəniz suyu əhəmiyyətli psixi təsir göstərə bilər.

5.1.1 Su qəbulu

Su qəbulu axını (debit) və keyfiyyəti baxımından dəniz suyunun sabit təchizatını təmin etməlidir.

Su qəbuluna nəzarət etmək üçün istifadə olunan vasitələr və prosedurlar filtrlərin deqradasiyadan, çirklənmədən və tıxanmadan qorunmasını təmin etməlidir. Qum altında suqəbuledicilərə icazə verilmir. Talassoterapiya mərkəzi dəniz suyunu milli qanunvericiliyə (qaydalara) uyğun olaraq ən dərin yerdən götürməklə onun yüksək keyfiyyətli şəraitini təmin etməlidir (bax.Əlavə A, Əlavə B, və Əlavə C).

5.1.2 Daşınma və saxlanma

Dəniz suyu daşınması və istifadəsi zamanı fiziki, kimyəvi və mikrobioloji dəyişikliklərdən qorunmalı və qüvvədə olan qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hədlərdə istifadə edilməlidir. Təbii vəziyyətinə zərər verə biləcək heç bir fiziki və/və ya kimyəvi müalicəyə icazə verilə bilməz. Ümumi drenaj sistemi quraşdırılmalı və istismar edilməlidir.

Talassoterapiya mərkəzi istifadə olunmuş dəniz sularını fiziki üsulla, məsələn, ultrabənövşəyi şüaların altından keçərək emal etdikdən sonra suqəbuledici məntəqədən çox uzaqda olmayan dənizə axıdacaqdır.

Digər tullantı suları heç bir halda dənizə axıdıla bilməz. Onlar kommunal kanalizasiya planlarına boşaldılmalıdır.

Özünə nəzarət proqramına uyğun olaraq dezinfeksiyanın zəruri olub-olmadığını müəyyən etmək üçün analiz üçün müntəzəm nümunələr götürülməlidir (bax.Maddə 9).

5.1.3 Müxtəlif stansiyalarda istifadə

Dəniz suyu heç vaxt 48 saatdan çox saxlanılmamalıdır və açıq dövriyyəsi vacibdir..

Kriyoterapiyadan başqa bütün müalicələr üçün dəniz suyunun temperaturu 30°C ilə 35°C arasında olmalıdır.

Dəniz suyu heç vaxt müalicə hovuzlarında təkrar istifadə edilməməlidir. Hər 48 saatdan bir yeni su ilə əvəz edilməlidir. Palçıqlı su, şübhəli rəng, xarici çirklənmə və ya uyğun olmayan analiz nəticələri kimi anomaliyalar olduqda, hər bir talassoterapiya mərkəzində təcili müdaxilələr üçün effektiv prosedurlar olmalıdır (bax.Maddə 8).

Tələb olunan fiziki, kimyəvi və mikrobioloji parametrlər aşağıda göstərilmişdir (Əlavə A, Əlavə B və Əlavə C).

5.2 Dəniz yosunu və dəniz palçığı

5.2.1 Ümumi tələblər

Dənizdən birbaşa çıxarılan məhsullar (məsələn, dəniz palçığı və dəniz yosunu) və talassoterapiyada istifadə olunan məhsullar 100% təbii olmalıdır və qulluq müalicələrində istifadə olunduqdan sonra heç vaxt təkrar istifadə edilməməlidir.

5.2.2 Dəniz yosunlarından istifadə və saxlanma şəraiti

Dəniz yosunu kriogen üsulla üyüdüldükdən və dəniz suyu ilə qarışdırıldıqdan sonra həkim tərəfindən göstərilən dozalara və temperaturalara uyğun olaraq istifadə edilməlidir..

Talassoterapiyada dəniz yosunu qablaşdırma materialı kimi, yerli tətbiqlərdə və ya vannada istifadə edilə bilər.

Dəniz yosunu və yosun əsaslı kosmetik məhsullar uyğun temperatur və rütubət şəraitində, keyfiyyətinə xələl gətirə bilən məhsullardan (yuyucu vasitələr, insektisidlər və s.) uzaq müvafiq yerlərdə saxlanılmalıdır.

5.2.3 Dəniz palçıqlarından istifadə

Talassoterapiya mərkəzi dəniz palçığından necə istifadə ediləcəyini göstərməli və tibbi göstərişə əsasən aşağıdakıları təsvir etməlidir:

- Tətbiq texnikası: müddəti, temperaturu, məhsulun təqdimatı və s.;
- Vanna texnikası: müddəti, temperaturu, məhsulun təqdimatı.

Talassoterapiya mərkəzi dəniz palçığından müxtəlif istifadə mərhələləri üçün planlar müəyyən etməli və layihələndirməlidir. Planlar palçıqla bilavasitə təmasda olan qurğu və avadanlıqların saxlanmasını əhatə etməlidir. Onların məqsədi məhsulun spesifik xüsusiyyətlərini və müalicə üçün tələb olunan sanitariya aspektlərini qorumaqdır.

5.2.4 Məhsulun keyfiyyətinə nəzarət

Talassoterapiya mərkəzi həmçinin istifadənin müxtəlif mərhələlərində məhsulun keyfiyyətinə nəzarət planlarını təmin və müəyyən etməlidir..

Məhsulların keyfiyyətini təmin etmək üçün talassoterapiya mərkəzi:

- Təchizatçıdan hər idxal edilmiş partiya üçün istismar icazəsi tələb etməli,
- Təchizatçıdan bütün idxal və ya yerli istehsal partiyaları ilə bağlı təhlil bülleteni tələb etməli və

— Onların etiketlənməsinin kosmetik məhsullar üçün qüvvədə olan qanuni tələblərə uyğun olub olmadığını yoxlamalıdır.

5.2.5 İstifadə olunmuş məhsulların izlənməsi

Talassoterapiya mərkəzi müştərilərin və ya işçilərin orqanları ilə təmasda olan və ya təmasda ola biləcək məhsulları təqdim edən bütün təchizatçıları müəyyən edə bilməlidir. Talassoterapiya mərkəzində hər bir müalicədə istifadə olunan məhsulların eyniləşdirilməsinə imkan verən sistemlər və prosedurlar olmalıdır (məsələn, məhsulun tərifi, partiyanın nömrəsi, istehsal tarixi və istifadə müddəti və s.). Məlumatlar qeydə alınmalı və arxivləşdirilməlidir.

Talassoterapiya mərkəzinin istifadə edilmiş məhsulun müştərilərin və ya işçilərin sağlamlığına və ya təhlükəsizliyinə zərər verə biləcəyinə inanmaq üçün üzrlü əsasları varsa, o, dərhal məhsulu təcrid etməli və istifadəsini dayandırmalıdır.

6 Gigiyena sistemi

6.1 Ümumi tələblər

Talassoterapiya mərkəzinin rəhbəri və ya onun təyin etdiyi şəxs fəaliyyətə təhlükə yaradan konkret təhlükələrə nəzarət etmək və müştərilərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün prosedurların işlənilib hazırlanması ilə gigiyena sisteminin müəyyən edilməsinə və həyata keçirilməsinə bilavasitə cavabdehdir.

Talassoterapiya mərkəzi müştərilərin və işçi heyətinin qurğulardan istifadəsi üçün gigiyenik qaydalara dair daxili tövsiyələri də müəyyən etməlidir.

Gigiyena sistemi imkan verməlidir:

— müştərilərin təhlükəsizliyi üçün həlledici olan bütün əməliyyat mərhələlərinin müəyyən edilməsi,

— hər mərhələdə səmərəli nəzarət prosedurlarının həyata keçirilməsi,

— davamlı effektivliyi təmin etmək üçün nəzarət prosedurlarına riayət edilməsi və

— əməliyyatlar dəyişdikdə nəzarət prosedurlarını vaxtaşırı nəzərdən keçirilməsi.

Bütün bu gigiyena prosedurları olmalıdır:

— yazılı,

— hörmətli,

— nəzərdən keçirilmiş,

— təkmilləşdirilmiş,

— yenilənmiş və

— iştirak edən bütün işçilər üçün əlçatan.

Talassoterapiya mərkəzi daimi olaraq ən optimal gigiyena şəraitində saxlanılmalıdır.

Talassoterapiya mərkəzinin çirklənməsi həm işçilər, həm də müştərilər tərəfindən, eləcə də uyğun olmayan texniki xidmət və ya dizayn nəticəsində yarana bilər.

— İstehsal sistemləri (suyun alınması, daşınması, saxlanması) və ya xammalın paylanması (su, palçıq, giriş materialları),

— İnsan istehlakı üçün nəzərdə tutulmuş su təchizatı,

— Havalandırma sistemləri,

— Tullantı sularının axıdılması,

— Camaşır materiallar və tullantılar üçün istifadə olunan sxemlər,

— Obyektlər (qulluq, hovuzlar, camaşırxana və s.) və onların paylanması (quru və rütubətli ərazilərin qarışdırılması, işçi heyəti və müştərilərin dövrləri) və

— Avadanlıqlar, əsasən tibbi avadanlıqlar.

6.2 Talassoterapiya mərkəzinə giriş

Talassoterapiya mərkəzində tələb olunan gigiyena səviyyəsini qorumaq üçün aşağıdakı nəzarət giriş tədbirləri lazımdır.

— Bina və onun yaxın əraziləri dolayı çirklənmələrdən (məsələn, sızmalar, durğun sular, pəncərələrin vəziyyəti, hava dövrlərinin maneə törədilməsi və ya çirklənməsi, dam örtüyü şəraiti) qarşı qorumaq üçün lazımi qaydada saxlanılmalıdır.

— Talassoterapiya mərkəzinə ev heyvanları və digər heyvanlar buraxılmamalıdır..

— Talassoterapiya mərkəzinin obyektlərində siqaret çəkmək qadağan olunmalı və menecer qadağanın faktiki icra olunmasını təmin etməlidir.

— Talassoterapiya mərkəzi əsas girişdə əvəzedici ayaqqabılarla təmin edilməlidir.

— Müştərilərə talassoterapiya mərkəzinin daxili qaydaları tətbiq olunmalı və foyədə asılmalıdır.

— Talassoterapiya mərkəzinin işçilərə şamil olunan daxili nizam-intizam qaydaları işçilər üçün nəzərdə tutulmuş ərazidə asılmalıdır.

— Talassoterapiya mərkəzi müalicə prosesindən əvvəl və müalicə zamanı müştərilərin monitorinqi üçün prosedur yaratmalıdır.. Monitorinq əsasən aşağıdakılara aiddir:

— Dəri xəstəlikləri olan müştərilər (digər müştəriləri yoluxdura biləcək riskli müalicə vasitələrinin təyin edilməməsi və ya işçilərin sıx sarğı taxmaq öhdəliyi və s.) və

— Əks göstərişləri olan müştərilər.

Bundan əlavə, müştərilər gigiyena problemlərinin qarşısını almaq üçün riayət etməli olduqları yaxşı təcrübələr (məsələn, çimərlik paltarlarının gündəlik yuyulması, duş qəbul etmək zərurəti və s.) haqqında məlumatlandırılmalıdırlar.

6.3 Xammalın keyfiyyətinə nəzarət

6.3.1 Ümumi

Talassoterapiya ocağının sanitariya təhlükəsizliyi istifadə olunan xammalın (sular, palçıq, dəniz yosunu, essensiya və s.) mikrobioloji, bioloji, fiziki və kimyəvi keyfiyyətindən, anbarların saxlanması və məhsulların konservasiya şəraitindən asılıdır.

6.3.2 Dəniz suyu

Talassoterapiya mərkəzi aşağıdakı yaxşı təcrübələri həyata keçirməklə suyun keyfiyyətinə nəzarəti və su şəbəkələrinin saxlanılmasını təmin etməlidir:

— Suqəbuledici məntəqələrin həssas ərazilərində baş verən hadisələrlə bağlı monitoring planının yaradılması (su alma məntəqələrində dəniz suyunun keyfiyyətinin müntəzəm olaraq qiymətləndirilməsi məqsədilə toplanmış məlumatların şərh edilməsi).

— Suqəbuledici məntəqələri səviyyəsində dəniz suyunun çirklənməsi risklərini müəyyən etmək və ətraf mühitə zərər vura biləcək zərərli risklər zamanı zəruri qabaqlayıcı və düzəldici tədbirləri qurmaq.

— Talassoterapiya mərkəzinin su şəbəkələrinə müntəzəm texniki qulluq göstərilməsini təmin etmək.

Bu səbəbdən menecer əsas müalicə və təmir əməliyyatları üçün plan tərtib etməlidir.

— Paylayıcı qurğuların ekspertizası: talassoterapiya mərkəzi daxilində müxtəlif supaylayıcı şəbəkələrin təsviri (şəbəkə planları, axın sxemləri, materialları təşkil edən boruların müəyyən edilməsi, istifadələrin siyahısı: texniki, sanitariya, alimentar və ya müalicəvi).

— Su paylayıcı qurğular üçün texniki xidmət planının müəyyən edilməsi.

— Durğunluğun qarşısını alınması və suyun hamar dövriyyəsinin təmin edilməsi.

— Suyun keyfiyyətinə və qurğunun xüsusiyyətlərinə uyğun gələn müvafiq dizayn və texniki xidmət vasitəsilə ərpinə korroziyanın qarşısının alınması.

— Qurğuların monitoringi üçün qrafikin həyata keçirilməsi və özünə nəzarət və ya sanitariya yoxlamalar çərçivəsində vaxtaşırı aparılan təhlillərin nəticələrinin qeyd edilməsi.

— Dizayn çatışmazlıqlarını aradan qaldırmaq üçün su paylayıcı qurğu şəbəkələrini yaxşılaşdırmaq üçün zəruri hallarda düzəldici tədbirlərin müəyyən edilməsi.

— Hər bir həssas qurğu üçün profilaktik sanitariya təlimatının hazırlanması.

İşin uzadılması, dezinfeksiya, suyun təhlilinin nəticələri, isti və soyuq su ilə parçalanmış istehlak həcmi və s. kimi bütün görülən əməliyyatlar sanitariya kitabçada qeyd edilməlidir.

Sanitariya təlimatı daim yenilənməli, məlumatları mütəmadi olaraq təhlil etmək və paylayıcı şəbəkə işçilərinə və ya sanitariya orqanlarına təqdim etmək lazımdır.

6.3.3 Dəniz yosunları və dəniz palçıqı

Talassoterapiya mərkəzi aşağıdakı prosedurları sənədləşdirməlidir:

- Hazırlıq və ya yetişmə,
- Emal,
- Qoruma,
- Paylanma,
- Məhsulların çirklənmədən qorunması və
- Palçıq əsaslı məhsullar üçün planların izlənməsi.

Proseslərdə əsasən qeyd olunan əməliyyatlar üçün istifadə olunan əsas qurğular və materiallar göstərilməlidir.

- Saxlanma və hazırlıq texniki vasitələri.
- Mikser (qarışdırıcı)
- Dəniz suyu əlavə sistemi.
- Paylama və emal sistemi.
- İstilik və temperatur nəzarət sistemi.

Talassoterapiya mərkəzi dəniz palçığından necə istifadə olunacağını göstərməlidir. Əsasən təsvir etməlidir:

- Tətbiq texnikası: vaxt müddəti, temperaturu, məhsulun təqdimatı və s., və
- Vanna texnikası: müddəti, temperaturu və məhsulun təqdimatı.

Talassoterapiya mərkəzi dəniz palçığından istifadənin müxtəlif mərhələləri və palçıqla birbaşa təmasda olan qurğu və avadanlıqların saxlanması üçün planlar qurmalı və onlara riayət etməlidir. Planların məqsədi məhsulun spesifik xüsusiyyətlərini və istifadəsi üçün tələb olunan sanitariya aspektlərini qorumaqdır.

Talassoterapiya mərkəzi fiziki, kimyəvi və mikrobioloji parametrlərə diqqət yetirməklə məhsulun bütün istifadə prosesinin keyfiyyətinə nəzarət planlarını müəyyən etməlidir.

Talassoterapiya mərkəzi dəniz palçığından istifadə edildikdən və icazə verilən əraziyə təxliyyə edildikdən sonra saxlama şəraitini göstərməlidir.

Talassoterapiya mərkəzində maksimum konservasiya və məhsuldan istifadə müddətləri, onların mənbələri, texniki sənədləri və 100% təbii zamanət göstərilməklə, hazırlıq emalatxanalarında nümayiş etdirilən yazılı prosedur olmalıdır.

Dəniz palçığı və dəniz yosunu yalnız bir dəfə istifadə edilməlidir.

6.4 Avadanlıqlara texniki qulluq

Talassoterapiya mərkəzi etməlidir:

— Avadanlığın bütün təklif olunan fəaliyyətlərə uyğunlaşdırılması üçün məsuliyyəti təmin etmək və

— Profilaktik və müalicəvi təmir işlərini təmin etmək.

O, həmçinin bütün avadanlıqların yaxşı işləməsini təmin etmək üçün səmərəli profilaktik texniki xidmət proqramını müəyyən etməli, təsdiq etməli və həyata keçirməlidir.

Bu proqrama əsasən, aşağıdakılar daxildir:

— Müntəzəm təmiri tələb olunan avadanlıqların siyahısı,

— Qulluq prosedurları və tezlikləri və

— İş rejimləri.

Qulluq məntəqələrində paylayıcı şəbəkənin dizaynı bütün şəbəkə formaları istisna olmaqla, texniki xidmət və dezinfeksiya üçün qulluq bölmələrinin təcrid olunmasını təmin etməlidir.

Kanalizasiya şəbəkəsinə tullantı sularının axılması bütün qurğulardan ayrılmalıdır.

6.5 Qulluq və təmizlik

6.5.1 Ümumi

Qulluq qurğuları, avadanlıqları və bütövlükdə səthlər müvafiq və düzgün saxlanılmalıdır.

Talassoterapiya mərkəzi yazılı qulluq planını saxlamalı və ona əməl etməlidir.

Giriş yolları və binaların yaxın ətrafı həmişə təmiz olmalıdır.

Qulluq və təmizləyici avadanlıq çirklənməsinin qarşısını alacaq şəkildə saxlanılmalıdır.

6.5.2 Təmizləmə və dezinfeksiya planı

Bütün obyektlərin, o cümlədən soyunub-geyinmə otaqlarının, tualetlərin və avadanlıqların daimi təmizləmə və dezinfeksiya planı bütün ərazilərin lazımı qaydada təmizlənməsini və həssas ərazilərin və avadanlıqların diqqətlə idarə olunmasını təmin etmək üçün aydın və dəqiq sənədləşdirilməlidir.

Bu plan digərləri ilə yanaşı: tavanlar, divarlar və qulluq otaqlarında açılışlar, hovuzlar, soyunub-geyinmə otaqları, mebel, qulluq otaqlarının yaxınlığında səkilər, küvetlər, masaj masaları və duşları əhatə etməlidir.

Talassoterapiya mərkəzinin təmizlik məsuliyyəti talassoterapiya mərkəzinin daimi heyətinə daxil olan yalnız bir menecerin üzərinə düşür. Bütün işçilər çirklənmə nəticəsində yarana biləcək təhlükələri yaxşı bilməlidirlər. Təmizləmə əməliyyatlarına təyin edilmiş bütün işçilər yüksək texniki xidmət təcrübələrinə yaxşı öyrədilməlidir.

Təmizləmə və dezinfeksiya planı onun yaxşı uyğunlaşdırılmış və effektiv olub-olmadığını yoxlamaq üçün davamlı və səmərəli şəkildə yoxlanılmalı və hərtərəfli sənədlərlə dəstəklənməlidir.

Təmizləmə və dezinfeksiya planına ən azı aşağıdakı göstəricilər daxil edilməlidir:

- Təmizlənəcək ərazilər və avadanlıqlar;
- Hər bir məhsulun istifadəsi, durulaşdırma, temperatur və tətbiq vaxtı daxil olmaqla dəqiq iş rejimi;
- Hər bir sektor üzrə təmizləmə və dezinfeksiya əməliyyatları üzrə menecer;
- Planın səmərəliliyini yoxlamaq üçün yaradılmış vasitələr;
- Təmizləmə və dezinfeksiya işlərinin tezliyi və gündəlik saatları;
- Müxtəlif vəzifələr üçün məsuliyyət;
- Məhsullara və istifadə olunan durulaşdırmayanəzarət üçün tətbiq olunan üsullar.

6.5.3 Səmərəliliyin monitorinqi

Talassoterapiya mərkəzi əvvəlcədən müəyyən edilmiş tezliklərdə texniki qulluq, təmizləmə və dezinfeksiya planına nəzarət etmək üçün sistem tətbiq etməlidir. Nəticələr qeyd edilməlidir.

6.5.4 Tullantıların idarə edilməsi

Müntəzəm tullantılar hər gün ümumi yerlərdə və obyektlərdə toplanaraq konteynerlərə aparılmalıdır.

Tullantı səbətləri, qablar və anbar ərazisi vaxtaşırı saxlanılmalıdır.

Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş konkret tullantılar ayrıca yığılır.

6.6 Camaşırxananın idarə edilməsi

6.6.1 Yenidən istifadə edilə bilən camaşırxana

Talassoterapiya mərkəzi camaşırların gigiyena keyfiyyətini təmin etmək üçün plan tərtib etməli və ona riayət etməlidir. Bu mövzuda

- İstifadə olunmuş camaşır təmiz camaşır ilə təmasda olmamalıdır;
- Çirkli və təmiz camaşırın daşınması üçün istifadə edilən arabalar ayrı olmalıdır və
- Çirkli camaşır mütəmadi olaraq təmizlənməlidir..

6.6.2 Birdəfəlik camaşır və ya kağız

Talassoterapiya mərkəzi birdəfəlik camaşır və dəsmalın təkrar istifadə olunmamasını təmin etməlidir.

6.7 Heyət

Bütün işçilər əsas gigiyena və təhlükəsizlik qaydaları haqqında təlim keçməli və mütəmadi olaraq məlumatlandırılmalıdırlar. Heyət öz vəzifələrinə uyğunlaşdırılmış təmiz forma geyinməlidir.

Sənəddə hər bir şəxs üçün məsuliyyət sahələri və fəaliyyət dairəsi müəyyən edilməlidir.

Heyətin qulluq müəssisələrinin yaxınlığında soyunub-geyinmə otaqları və tualetləri olmalıdır.

Talassoterapiya mərkəzi aşağıdakı tədbirləri həyata keçirməlidir:

— Bütün işçilər qulluq müəssisələrinə yalnız bu məqsəd üçün ayrılmış xüsusi ayaqqabı və ya örtük çəkmələri ilə təchiz olunduqda daxil ola bilərlər;

— Elementar gigiyenik qaydaları xatırlatmaq (məsələn, saçların təmizliyi, əllərin yuyulması və s.);

— Qulluq müəssisələrində yemək yeməyi və siqaret çəkməyi qadağan etmək;

— Hər hansı bir zədə və ya yoluxucu xəstəliyi bəyan etmək öhdəliyi.

7 Müştərilərə xidmətlər

7.1 Ümumi

Qəbul-qeydiyyat bölməsinin işçi heyəti, xidmətlər üçün müqavilə bağlamazdan əvvəl müştərinin ixtiyarında olan talassoterapiya mərkəzinin təklif etdiyi müalicə üsullarının yazılı təsvirini əks etdirən məlumat kitabçasına malik olmalıdır.

7.2 Məlumat

Müştərilər talassoterapiya mərkəzinin məlumat kitabçası ilə təmin edilməlidir. Məlumat kitabçasına aşağıdakılar daxil edilməlidir:

- Talassoterapiya mərkəzinin daxilində olan məlumat işarələri aydın və ətraflı şəkildə
- Talassoterapiya mərkəzində göstərilən bütün səhiyyə xidmətlərinin təsviri və izahı, planlaşdırma fayllarında istifadə olunan abreviaturalarla,
- İstifadə olunacaq avadanlıqlar (məsələn, çimərlik paltarı, papaq və s.),
- Müştərilərin görməli olduğu əsas gigiyena və təhlükəsizlik təlimatları və ehtiyat tədbirləri və
- Müştərilərin hüquq və vəzifələri.

Məlumat yerli rəsmi dillərdə verilir. Bundan əlavə, talassoterapiya mərkəzi tərəfindən müəyyən edilmiş ən azı bir xarici dildə, tərcihən ingilis dilində təqdim edilməlidir. Məlumat xüsusi ehtiyacları olan müştərilər üçün əlçatan formatlarda mövcud olmalıdır.

Üzgüçülük hovuzu ərazilərində müştərilərə aşağıdakı dəniz suyunun təhlili və məlumatları göstərilməlidir:

dəniz suyunun temperaturu və pH səviyyəsi, atmosfer rütubətinin dərəcəsi, eləcə də müxtəlif dərinliklər.

Bu məlumat düzgün kalibrənmiş və ya yoxlanılmalı olan termometrlər və hiqrometrlər vasitəsilə hər bir qulluq avadanlığında daim yoxlanılmalıdır.

Terapevtik xidmətlər həkimlərin nəzarəti altında həyata keçirilməlidir və müalicəyə giriş yalnız tibbi məsləhətləşmələrdən sonra icazə verilə bilər.

Həkim yoluxucu xəstəliklərdən (məsələn, yoluxmuş xəsarətlər, furunkullar, sızan dəri xəstəlikləri və s.) təsirlənmiş insanların hər hansı qayğı xidmətlərindən istifadəsinə mane ola bilər.

Həkim qulluq formasında bədən quruluşu ilə müalicə edilməli olan bədən hissələrini, həmçinin xüsusi icra üsullarını (məsələn, suyun təzyiqi, temperatur, qadağalar və s.) göstərməlidir.

Müştərilərin sənədləri müalicədən sonra beş il müddətində saxlanılmalıdır. Bu müddət ərzində müştəri öz xüsusi fayllarına sərbəst daxil ola bilər və talassoterapiya mərkəzindən sənədin surətini və ya tibbi rəy istəyə bilər.

Müştərilər tərəfindən tələb olunan bütün zəruri göstərişlər üçün ən azı bir işçi həmişə hazır olmalıdır.

Talassoterapiya mərkəzinə ilk səfərdən əvvəl sistemativ olaraq ziyarət təklif olunur.

7.3 İddialar

Talassoterapiya mərkəzinin müştərilərin və ya digər tərəflərin müraciətlərinə baxılması siyasəti və proseduru olmalıdır. Talassoterapiya mərkəzi bütün iddiaların, eləcə də apardığı müayinələrin və düzəldici tədbirlərin uçotunu aparmalıdır.

8 Dəstək prosesləri

8.1 Kommersiyalaşdırma

Talassoterapiya mərkəzinin meneceri kommersiya prosesləri ilə bağlı fəaliyyətlərin idarə edilməsinə cavabdehdir. Buraya təklif olunan xidmətlər (veb-səhifə, broşür və s.) və vasitəçilik xidmətləri müqaviləsi (səyahət agentlikləri, turoperatorlar, kassalar, şirkətlər və s.) haqqında məlumat vermək üçün istifadə olunan vasitələr daxildir). Xidmətlərin təşviqi üçün kommersiyalaşdırmada istifadə olunan materiallar (veb-səhifə, reklam, buklet) və məlumatlar həqiqətə uyğun və etibarlı olmalı, yanlış və/və ya çaşdırıcı terminlərdən və ya şəkillərdən qaçınmaq lazımdır..

Talassoterapiya mərkəzinin müştəri ilə virtual ünsiyyət vasitəsi (məsələn, internet səhifəsi) olduqda, yuxarı rəhbərlik təqdim olunan məlumatın istənilən vaxt təklif olunan xidmətlərin növünə və xüsusiyyətlərinə uyğun olmasını təmin etməlidir. Bundan əlavə, bu alətlərin müştəri ilə birbaşa qarşılıqlı əlaqədə olduğu hallarda, hər bir sorğu üzrə məlumat vaxtında və tez təqdim edilməlidir, bu alətlərdən istifadə etməklə həyata keçirilən fəaliyyətlər digər alətlər, rabitə vasitələri ilə həyata keçirilən fəaliyyətlərlə eyni səviyyədə etibarlılıq təmin etməlidir.

8.2 Dizayn və inkişaf

Yeni müalicələrin dizaynı və komanda üçün təlim tələbləri sənədləşdirilməlidir.

8.3 Ətraf mühit siyasəti

8.3.1 Ümumi tələblər

Talassoterapiya mərkəzinin ekoloji siyasəti aşağıdakı iki əsas məqama əsaslanır:

a) Enerji səmərəliliyi və istehlakın azaldılması;

b) Çirklənmənin azaldılması. Menecer məlumatlılıq yaratmaq üçün təcrübələri və ətraf mühitlə bağlı məsləhətləri işçi heyətinin təliminə daxil etməlidir. Talassoterapiya mərkəzi müştəriyə xidmətin göstərilməsinə təsir göstərə biləcək ətraf mühitin mühafizəsi üzrə görülən tədbirlər barədə məlumat verərək, onların (kəonüllü) əməkdaşlığını xahiş etməlidir. Bununla belə, əgər müştəri kəonüllü olaraq əməkdaşlıq etmək istəmirsə, bu, xidmətin göstərilməsində aşağı səviyyə yaratmamalıdır.

Ətraf mühit siyasətinin məqsədlərində irəliləyişləri müəyyən etmək üçün əldə edilməmiş tədbirlərin nəticələrinə müəyyən etməklə ekoloji siyasətə yenidən baxılmalıdır.

8.3.2 Enerji istehlakı

Talassoterapiya mərkəzi bərpa olunan enerji, az istehlak olunan aparatlar və ya komponentlər, mövcudluq detektorları, təmiz enerjilər (külək, günəş, fotovoltaiik günəş, biokütlə) və ya kogenerasiya enerjiləri və qurğuların düzgün izolyasiyası kimi enerji səmərəliliyinin artırılması tədbirləri hazırlamalıdır.

8.3.3 Resursların istehlakı

Talassoterapiya mərkəzinin strukturundan və əməliyyat prosedurlarından asılı olaraq, xidmətlərin göstərilməsinə ekoloji meyarlar daxil edilməlidir, məsələn: qablaşdırmanın azaldılması və ya təkrar istifadə edilə bilən qablaşdırmanın, bioloji parçalana bilən məhsulların istifadəsi və təkrar emalı. Talassoterapiya mərkəzi su sərfiyyatının azaldılmasına yönəlmiş kranlardan, axın sayğacları, çənin həcmnin məhdudlaşdırılması, hüceyrə aktivləşdirmə sistemləri, taymerlər, damcı suvarma, bağlarda az suvarma qurğuları, saatlıq nəzarət sistemi, yerli suvarma və bağın yenidən qurulması kimi fəaliyyətləri inkişaf etdirməlidir.

8.3.4 Çirklənmənin azaldılması və idarə edilməsi

Tullantıların səmərəli idarə edilməsi milli və yerli qanunvericiliyə uyğun olaraq, belə idarənin təmin etdiyi resurslar nəzərə alınmaqla həyata keçirilməlidir. Bura mayələrin utilizasiyasında və havaya atılan tullantılarda çirklənmənin qarşısının alınması daxildir. Talassoterapiya mərkəzi yaranan tullantıların təsnifatını dəstəkləməli, bu tullantıların təkrar emalı və ya sonrakı istifadəsini asanlaşdırmalıdır.

Talassoterapiya mərkəzi müştəriləri narahat etməmək üçün öz fəaliyyəti çərçivəsində həm daxildə, həm də xaricdə yaranan səs-küy üzərində fəaliyyət göstərməlidir. Menecer müştəriləri narahat etməmək üçün işçi heyəti arasında maarifləndirməni təmin etməlidir.

9 Özünə nəzarət

Talassoterapiya mərkəzi xüsusi diqqət yetirməlidir:

- Laboratoriyalarının analizlərə müdaxilə üsulları və
- Analitik özünüidarə planının parametrlərinə.

Nəzarət proqramının təhlili yaxşı müəyyən edilmiş meyarlar nəzərə alınmaqla seçilmiş laboratoriya tərəfindən aparılmalıdır (aidiyyəti orqanlar tərəfindən uyğun hesab edilir).

Özünə nəzarət çərçivəsində götürülən nümunələr yaxşı təlim keçmiş işçi heyəti tərəfindən aparılmalıdır. Nəzarət zamanı toplanmış məlumatlar şərh, təhlil və istifadə edilməlidir.

Aşağıdakı fəaliyyətlərə diqqət yetirilməlidir:

- obyektlərin istismarı;
- obyektlərin bütün və ya hissələri üzrə xüsusi tədqiqatların və ya araşdırmaların aparılması və
- nəzarət proqramının və ya nəzarət üsullarının uyğunlaşdırılması.

Özünə nəzarət parametrlərinin seçimi qanuni tələblərdən, həmçinin talassoterapiya mərkəzinin hazırlayacağı çatışmazlıqların/təhlükələrin təhlili ilə bağlı təsirlərin öyrənilməsindən asılı olmalıdır.

Əlavə A və Əlavə B-dəki cədvəllər talassoterapiya mərkəzinin istifadə etdiyi dəniz suyuna minimum nəzarət proqramını göstərir.

Əlavə A
(məcburi)

Talassoterapiyada istifadə edilən dəniz suyuna tətbiq edilən mikrobioloji meyarlara aid cədvəl

Cədvəl A.1 — Mikrobioloji parametrlər üçün məhdudiyətlər
(Dəniz suyuna tətbiq olunan meyarlar)

Nümunə götürmə məntəqəsi	Mikroblar	Qəbul edilən məhdudiyətlər
Su qəbul məntəqələri	Ümumi koliformalar	≤ 500 ufc /100 ml
	Termotolerant koliformalar	≤ 100 ufc /100 ml
	Bağirsaq enterokokları	≤ 100 ufc /100 ml
	Salmonella	olmaması/1 l
	Xolerik vibrionlar	olmaması/1 l
	Enteroviruslar	olmaması/10 l
Hovuz suları	Ümumi koliformalar	≤ 50 ufc /100 ml
	Termotolerant koliformalar	≤ 10 ufc /100 ml
	Bağirsaq enterokokları	≤ 10 ufc /100 ml
	Staphylococ cusaurens	olmaması/100 ml
	Pseudomonas aeruginosa	olmaması/100 ml
İçməli su	Ümumi koliformalar	olmaması/100 ml
	Termotolerant koliformalar	olmaması/100 ml
	Bağirsaq enterokokları	olmaması/100 ml
	Sülfiti azaldan anaeroblar	olmaması/50 ml
	Pseudomonas aeruginosa Abs	olmaması/100 ml

Əlavə B
(məcburi)

İstifadə olunan dəniz suyunun fiziki-kimyəvi və toksikoloji parametrlərinin standartları və məqbul hədləri ilə bağlı cədvəllər

Cədvəl B.1 — Dəniz suyunda fiziki parametrlər üçün məhdudiyyətlər

Parametrlər	Qəbul edilən məhdudiyyətlər
q/l ilə ümumi duzluluq	$20 \leq S$
pH	$7,5 \leq \text{pH} \leq 8,4$
Orta sıxlıq	$1,025 \leq d \leq 1,030$

Radioaktivlik talassoterapiya mərkəzinin ekoloji tədqiqatı zamanı müəyyən edilir.

Cədvəl B.2 — Dəniz suyunda ağır metallar üçün limitlər

Parametrlər	Qəbul edilən məhdudiyyətlər	
	Daxili (mq/l)	Xarici (mq/l)
kadmium	$\leq 0,01$	$\leq 0,05$
Qurğuşun	$\leq 0,05$	$\leq 0,05$
Arsenik	$\leq 0,05$	$\leq 0,05$
Merkuri	$\leq 0,01$	$\leq 0,01$
Selenium	$\leq 0,01$	$\leq 0,05$
Xrom	$\leq 0,05$	$\leq 0,05$

Cədvəl B.3 — Dəniz suyunda karbohidrogenlər üçün məhdudiyyətlər

Parametrlər	Qəbul edilən məhdudiyyətlər	
	Daxili (mq/l)	Xarici (mq/l)
Ümumi karbohidrogenlər	$\leq 0,5$	$\leq 0,5$
Polisiklik aromatik karbohidrogenlər HAP	$\leq 0,000\ 2$	$\leq 0,000\ 2$
Metilen mavisinə (lauril sulfat) reaksiya verən səthi aktiv maddələr	$\leq 0,3$	$\leq 0,3$

Parametrlər	Qəbul edilən məhdudiyətlər	
	Daxili (mq/l)	Xarici (mq/l)
kadmium	≤ 0,01	≤ 0,05
Qurğuşun	≤ 0,05	≤ 0,05
Arsenik	≤ 0,05	≤ 0,05
Merkuri	≤ 0,01	≤ 0,01
Selenium	≤ 0,01	≤ 0,05
Xrom	≤ 0,05	≤ 0,05

Cədvəl B.3 — Dəniz suyunda karbohidrogenlər üçün məhdudiyətlər

Parametrlər	Qəbul edilən məhdudiyətlər	
	Daxili (mq/l)	Xarici (mq/l)
Ümumi karbohidrogenlər	≤ 0,5	≤ 0,5
Polisiklik aromatik karbohidrogenlər HAP	≤ 0,000 2	≤ 0,000 2
Metilen mavisinə (lauril sulfat) reaksiya verən səthi aktiv maddələr	≤ 0,3	≤ 0,3

Əlavə C
(məlumat üçün)
Dəniz suyunun orta tərkibi

Cədvəl C.1 — Dəniz suyunun kation elementlərinin orta tərkibi

Əsas kationlar	Orta miqdar (mq/l)
natrium	11 000
Maqnezium	1300
kalsium	400
kalium	350
Litium	1 400

Cədvəl C.2 — Dəniz suyu anion elementlərinin orta tərkibi

Əsas anionlar	Orta miqdar (mq/l)
xlorid	18 000
Sulfatlar	2 600
Bikarbonatlar	150
Brome	60
Nitratlar	3

Aşağıdakı elementlər dəniz suyunda da tapıla bilər:

- Arqon	— Flüor	— Rubidium
- Argent	— Qallium	— Silikon
- Barium	— Yod	— Stronsium
- Bizmut	— Lantan	— Torium

- Darıxmaq	— manqan	— Uran
- Seziium	— molibden	— Vanadium
- Serium	— Nikel	— sink
- Kobalt	— Qızıl	— İtrium
- Mis	— Qurğuşun	
- Qalay Dəmir	— Radium	

LAYIHƏ

Biblioqrafiya

- [1] ISO 9001, Keyfiyyət idarəetmə sistemləri — Tələblər
- [2] ISO 10002, Keyfiyyətin idarə edilməsi — Müştəri məmnuniyyəti — Təşkilatlarda şikayətlərin idarə edilməsi üzrə rəhbərlik
- [3] ISO 10582, Dayanıqlı döşəmə örtükləri — Heterojen polivinilxlorid döşəmə örtükləri — Texniki xüsusiyyətlər
- [4] ISO 10595, Dayanıqlı döşəmə örtükləri - Yarı elastik/vinilkompozisiya (VCT) poli(vinilxlorid) döşəmə plitələr - Spesifikasiya
- [5] CEN/TR 13548, Keramika plitələrinin dizaynı və quraşdırılması üçün ümumi qaydalar
- [6] ENV 12633, Cilalanmamış və cilalanmış sürüşmə/sürüşmə müqaviməti dəyərinin təyini üsulu
- [7] EN 13748-1, Terrazzo plitələr. 1-ci hissə: Daxili istifadə üçün terrazzo plitələr
- [8] EN 13748-2, Terrazzo plitələr. 1-ci hissə: Xarici istifadə üçün terrazzo plitələr
- [9] EN 1339, Beton səki plitələri — Tələblər və sınaq üsulları
- [10] İstilik müəssisələrində sanitariya qaydalara dair tövsiyələr—La santé büro VS4 — Fransa
- [11] Patrick GEISTODOERFER tərəfindən Okeanoqrafiya Ümumi-Fransa Dəniz Peşəkar Təliminə Dəstək İnstitutunun Kitabxanası
- [12] Termal və İqlim Mətbuatı — № 4 — 4-cü rüb 1999 — 136-cı il

---

UDC 338.465.4;

MNT 79.12.11.20;

ICS 03.200;

QRUP 3

Əsas sözlər: talassoterapiya, dəniz suyu, dəniz yosunu, dəniz palçığı, terapiya, qulluq əraziləri, gigiyena, xidmətlər, hidroterapiya, tibbi masaj

---

LAYIHƏ

azstand | AZƏRBAYCAN
STANDARTLAŞDIRMA
İNSTITUTU

Rəsmi nəşr
“Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutu”
publik hüquqi şəxs

AZS ISO 17680:2022
Turizm və əlaqəli xidmətlər —
Talassoterapiya — Xidmət
tələbləri.